

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:
Ivan Isailović

Izvršna urednica:
Tamara Sokić

Prevod:
Borislav Radović

Lektura:
Ivan Isailović

Dizajn korica:
Dragana Nikolić

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs
www.glif.rs

ŠARL BODLER

PARISKI SPLIN

*Prepevao s francuskog
Borislav Radović*

KONTRAST
Beograd, 2025.

PARISKI SPLIN

(*LE SPLEEN DE PARIS*, 1869)

ARSENU USEU

Dragi moj prijatelju, šaljem vam jedno delce za koje se ne bi moglo bez nepravde reći da nema ni repa ni glave, jer, naprotiv, sve je tu u isti mah i glava i rep, naizmenično i uzajamno. Procenite, molim vas, kakve sve divne mogućnosti nudi ovaj sklop svima nama, vama, meni i čitaocu. Možemo prekinuti gde nam je volja: ja – svoju sanjariju, vi – rukopis, čitalac – svoje čitanje; jer ja ne vešam njegovu jogunastu volju o beskonačnu nit suvišnog zapleta. Oduzmite jedan pršljen, i dva kraja ove krivudave izmišljotine spojiće se bez muke. Iseckajte je sitno, i videćete da svaki komadić može opstati za sebe. U nadi da će nekoliko ovih odsečaka ostati dovoljno živi kako bi vam se dopali i kako bi vas zabavili, usuđujem se da vam posvetim čitavu zmiju.

Imao bih nešto da vam poverim. Upravo prelistavajući, barem dvadeseti put, čuvenog Gaspara od Noći Alojziju-sa Bertrana (zar knjiga znana vama, meni i nekim našim prijateljima, nema sva prava da bude nazvana čuvenom?) dođe mi naum da okušam nešto slično, i da u opisivanju savremenog života ili, još bolje, jednog savremenog i apstraktnijeg života, primenim postupak koji on bejaše primenio u slikanju davnašnjeg, tako neobično živopisnog života.

Ko od nas nije, u svojim slavaljubivim danima, maštao o čudu pesničke proze, muzikalne, bez ritma i slika, dovoljno gipke i dovoljno grube da bi se prilagodila svim lirskim kretanjima duše, talasanju sanjarije, podskocima svesti?

Naročito se u boravljenju po golemim gradovima, u ukrštanju njihovih bezbrojnih odnosa, rađa taj ideal što

nam ne daje mira. Zar i vi sami, dragi moj prijatelju, niste pokušali da prevedete na pesmu piskavi povik Stakloresca, i da u lirskoj prozi izrazite sve one beznadežne nagoveštaje koje taj povik odnosi prema potkrovljima, povrh ulične magluštine?

Ali, istini za volju, bojim se da me ljubomora nije baš usrećila. Čim sam započeo rad, opazih da ne samo što sam ostao veoma daleko od svoga tajanstvenog i blistavog uzora već i da stvaram nešto (ukoliko se može reći da to jeste nešto) sasvim drugačije, čime bi se svako osim mene bez sumnje ponosio, ali što može samo da duboko ponizi onaj duh koji najvećom čašću za jednog pesnika smatra ostvarenje upravo onoga što je nameravao da uradi.

Odani Vam,

Š. B.

I

STRANAC

Koga najviše voliš, zagonetni čoveče, reci? oca, majku, sestru ili brata?

– Nemam ni oca, ni majke, ni sestre, ni brata.

– Prijatelje?

– Služite se rečju čije mi je značenje do danas ostalo nepoznato.

– Otadžbinu?

– Ne znam na kojoj je ona geografskoj širini.

– Lepotu?

– Voleo bih je, da je boginja i besmrtnica.

– Zlato?

– Mrzim ga kao vi Boga.

– Eh! Pa šta voliš, neobični stranče?

– Volim oblake... oblake što promiču... onamo... onamo... oblake čudesne!

II

STARIČIN OČAJ

Malenu, smežuranu staricu svu obuze radost kad vide to lepo detence koje je svako svečano dočekivao, kome su svi želeli da ugode; to lepo biće, tako krhko kao ova malena starica, i, kao i ona, bezubo i ćelavo.

I ona mu se približi da bi mu osmesima izrazila svoju miloštu.

Ali zastrašeno dete se koprcalo pod milovanjem prostodušne, oronule žene, i kuća se orila od njegove piske.

Tada dobra starica uzmače u svoju večitu samoću i zaplaka u kutku, rekavši sebi: „Ah! za nas, zlosrećne matore ženke, minulo je doba da se dopadamo, čak i nevinima; i užas izazivamo u dečici koju bismo htele voleti!”

III

UMETNIKOVO CONFITEOR¹

Kako su prodorni jesenji smiraji! Ah! prodorni do bola! Jer ima nekih divnih opažaja čija nejasnost ne isključuje silinu; i nema oštrijeg šiljka od onog kojim Večnost probada.

Golema li je slast utapati svoj pogled u neizmernost neba i mora! Samoća, tišina, neuporediva čednost plaveti! Sićušno, drhtavo jedro na vidiku što svojom malenkošću i usamljenošću nalikuje mom nepopravljivom postojanju, jednolični pev vala, sve te stvari misle preko mene ili ja mislim preko njih (jer u veličanstvenosti sanjarije *ja* se brzo gubim!); misle, velim, no zvučno i slikovito, bez mudrovanja, bez silogizama, bez dedukcija.

Međutim, ove misli, bilo da potiču od mene ili da vrcaju iz stvari, ubrzo postaju odveć silovite. Snaga u nasladi stvara izvesnu nelagodnost i neku pouzdanu patnju. Moji prenapeti živci odaju još samo piskave i bolne treptaje.

A sada me dubina neba zapanjuje; njegova bistrina me razdražuje. Neosetljivost mora, nepromenljivost prizora razgnevljuju me... Ah! Treba li zanavek patiti, ili zanavek bežati od lepoga? Prirodo, čarobnice bez milosti, suparnice nepobeđiva, pusti me! Ne iskušavaj mi više želje i oholost! Ispitivanje lepoga je dvoboj u kojem umetnik vrisne od užasa pre no što bude poražen.

¹ *Confiteor* (latinski „ispovedam”), molitva u katoličkoj liturgiji, koja počinje tom reči. – *prim. prev.*

IV

ŠALJIVKO

Bejaše to izliv Nove godine: kaos od blata i lapavice, kojim šestari mnoštvo kočija, svetlucav od igračaka i bombona, uzavreo požudom i očajem; zvanična pomama velegrada, kadra da pomuti um i najtvrdjeg samotnika.

Usred te gužve i buke, živahno je kaskalo jedno magare kojem neki prostak, naoružan bičem, nije davao mira.

Pre nego što će magare zaći za ugao pločnika, neki lepi gospodin, u rukavicama, nalickan, surovo vezan kravatom i zasušnjen u novoj novcatoj odeći, svečano se nakloni pred pokornom životinjom i reče joj, skidajući šešir: „Nek vam je srećna i berićetna!” A zatim se okrete nekim svojim drugovima, s naduvenim izgledom, kao da od njih traži potvrdu u svome zadovoljstvu.

Magare nije primetilo tog lepog šaljivka i nastavi put revnosno vršeći svoju dužnost.

A mene odjednom spopade neizmeran bes na tog veličanstvenog blesavka koji mi se učini da usredsređuje u sebi sav duh Francuske.

V

DVOJAKA SOBA

Soba je to nalik na sanjariju, soba istinski duhovna, gde se stajući vazduh lako preлива u ružičasto i plavo.

Duša tu grezne u kupatilo lenosti, što odiše žalom i čežnjom. Polumrak je to nekakav, plavičast i rumenkast; sladostrasni san pri pomračenju sunca.

Oblici nameštaja su izduženi, klonuli, malaksali. Nameštaj kao da sanja; obdaren, reklo bi se, mesečarskim nekim životom, kao bilje i minerali. Tkanine govore nemuštim jezikom, kao cveće, kao nebesa, kao sunčevi zalasci.

Zidovi bez ikakvih umetničkih gnusoba. U odnosu na čisti san, na neraščlanjeni utisak, određena, stvarna umetnost je svetogrđe. Ovde pak sve ima i dovoljnog sjaja i divotne mrkline harmonije.

Neki sasvim slab i krajnje blag miris, odabran po najistančanijem ukusu, izmešan s jedva osetnom vlagom, plovi tu vazduhom u kojem se sanjivi duh uljuljkuje toplinom staklene bašte.

Muslin bogato pada pred prozorima i ložnicom; razliva se u snežnim slapovima. U ložnici počiva Idol, vladarka snova. Ali otkuda ona ovde? Ko ju je doveo? Kakve ju je čarolije moć postavila na taj presto sanjarije i sladostrašća? Zar je to važno? Evo nje! Znam da je to ona.

Evo tih očiju čiji plamsaj probija iz polumraka; tih oštirih i strašnih ogledaljki koje raspoznajem u njihovoj zastrašujućoj zloći! One privlače, podjarmljuju, one

proždiru pogled neobazrivoga koji se u njih udubi. Često sam pokušavao da ih dokučim, te zvezde čarne što zahtevaju radoznalost i divljenje.

Kakvom dobrom demonu dugujem što sam okružen tajanstvom, tišinom, mirom i opojem? O, blaženstvo! Ono što obično nazivamo životom, čak ni u najsrećnijim izlivima, nema ničega zajedničkog sa ovim vrhunskim žićem koje sada upoznajem i kojim se naslađujem minut po minut, sekund po sekund!

Ne! Više nema minuta, nema sekundi! Vreme je nestalo; Večnost je zavladała, večnost naslada!

Ali neki strahovit, težak udarac odjeknu na vratima i, kao u paklenim snovima, učini mi se da sam primio udarac pijukom u trbuh.

A zatim Avet uđe. To dolazi sudski izvršitelj da me muči u ime zakona; dolazi bestidna naložnica da mi kuka o svojoj bedi i da svoje otrcane ispovesti priključi mojim patnjama; ili je to pak trčkaralo koje za urednika nekih novina traži nastavak rukopisa.

Rajska soba, idol, vladarka snova, *Silfida*², kako reče veliki Rene, sva je ta čarolija nestala na surovi udarac kojim zakuca Avet.

Užas! prisećam se! prisećam! Da! taj ćumez, to bora-vište večite čamotinje odista je moje. Evo smešnog, prašnjavog, krnjavog nameštaja; kamina bez plamsaja i bez žeravice, umrljanog upljuvcima; sumornih prozora po čijoj prašini stoje brazde kiše; izvrljanih i nedovršenih rukopisa; kalendara u kojem su olovkom obeleženi zlokobni dani!

A onaj miris iz drugog sveta, kojim se napajah sa savršenom osetljivošću, avaj! zamenio je duvanski vonj

² Pozivanje na Šatobrijana u njegovim *Memoarima s onu stranu groba*. – *prim. prev.*

izmešan sa smradom nekakve ogavne plesni. Sad udišem ovde užeglost pustoši.

U tom tesnom svetu, prepunom odvratnosti, samo mi se jedan znani predmet smeši: bočica sa opijumom, prijateljica stara i užasna; kao sve prijateljice, avaj! štedra na milovanju i na izdajstvu.

O, da! Vreme se vratilo; Vreme je sad tiranski zavlado; a za tim gnusnim starkeljom evo opet demonske povorke Uspomena, Kajanja, Grčeva, Strahovanja, Teskoba, Mora, Besova i Sumanutosti.

Gle kako su sada sekundi jako i svečano naglašeni, a svaki, izbijajući s klatnom časovnika, veli: „Ja sam Život, nepodnošljivi, neumoljivi Život!”

U životu ljudskom postoji samo jedan jedini trenutak koji bi imao da najavi neku dobru vest, *dobru vest* od koje svako pretrne u nepojmljivom strahu.

Da! Vreme vlada; ono nastavlja svoju surovu diktaturu. I goni me, kao vola, dvogubim svojim ostenom. „Pa mi-či-der se, marvo! Muči-der se, robe! Živi-der, prokletniče!”

VI

SVAK SVOJU HIMERU

Pod golemim sivim nebom u beskrajnoj prašnoj ravnici, bez puteva, bez trave, bez ijednog čička, bez ijedne kopri-ve, susretoh neke ljude presamićene u hodu.

Svaki od njih nosio je na plećima po jednu čudovišnu Himeru, tešku kao vreća brašna ili uglja, ili oprema rimskog pešaka.

Ali ta se neman nije ponašala kao mrtav teret; naprotiv, ona je zagrlila i stegla čoveka gipkim i moćnim mišićima; zakačila se velikim kandžama za slabine svome nosaču; a basnoslovnom glavom nadnela se nad ljudsko čelo, kao kakav strašni šlem kojim su drevni ratnici verovali da će većma uplašiti neprijatelja.

Obratih se jednome od tih ljudi, i upitah ga kuda tako idu. On mi odgovori da ne zna ništa o tome, ni on ni ostali; ali da očevidno idu nekuda, jer ih goni neka neodoljiva sila.

Valja zabeležiti čudnu stvar: nijedan od tih putnika nije izgledao gnevan na zver koja mu se obesila o vrat i priljubila uz pleća; reklo bi se da je nju smatrao delom svoga bića. Sva ta umorna i ozbiljna lica nisu pokazivala nikakvo očajanje; pod mrzovoljnim kubetom neba, stopala utonulih u prašinu tla beznadežnog koliko i to nebo, išahu svojim putem s pomirenim izrazom onih koji su osuđeni da se vazda nadaju.

I povorka prođe kraj mene utonuv u daljinu na obzorju, tamo gde se zaobljena površina planete uklanja radoznalosti ljudskog pogleda.

Koji časak bio sam uporan u želji da odgonetnem tu tajnu; no ubrzo se neodoljiva Ravnodušnost obruši na mene, i pritište me teže no njih same njihove mrviteljske himere.

VII

LUDA I VENERA

Kakav divan dan! Prostrani vrt premire pod gorućim okom sunca, kao mladost pod vlašću ljubavi.

Sveopšti zanos stvari ne ispoljava se nikakvim šumom; i same vode kao da su zaspale. Sasvim drugačija od ljudskih svetkovina, ovde je to ćutljiva orgija.

Kao da neka svetlost, što neprestano raste, izaziva sve jače svetlucanje predmeta; kao da nadraženo cveće gori od želje da se nebeskom plavetnilu suprotstavi silinom svojih boja, i kao da vreline čini mirise vidljivima i uzdiže ih prema zvezdi, kao kad.

Međutim, u tom sveopštem uživanju, opazih jedno ucveljeno biće.

U podnožju gorostasne Venere, neka od onih luda od zanata, neki od onih dobrovoljnih lakrdijaša zaduženih da zasmekavaju kraljeve, kada ove spopadne Griža ili Čama, nakarađen drečavim i smešnim ruhom, s rogovima i praporcima na kapi, sav se skupio na njenom postolju i diže oči prepune suza prema besmrtnoj Boginji.

A oči mu vele: „Poslednji sam i najusamljeniji među ljudskim bićima, lišen ljubavi i prijateljstva, i po tome niži i od najniže životinje. Pa ipak sam i ja stvoren da pojmem i osetim besmrtnu Lepotu! Ah! Boginjo! smiluj se mome jadu i bezumlju!”

Neumoljiva pak Venera gleda nekuda u daljinu svojim očima od mramora.

VIII

PSETO I BOČICA

„Kuče moje lepo, kuče moje dobro, mili moj vau-vau, priđite i udahnite ovaj izvrsni miris, kupljen u najboljeg prodavca u gradu.”

A pas, vrteći repom – što je, verujem, u ovih jadnih bića odgovarajući znak za smeh i za osmejak – prilazi i radoznalo dodiruje vrhom vlažne njuške otčepljenu bočicu; potom, odjednom uplašeno ustuknuvši, laje na mene, kao da mi prebacuje.

„Ah! pseto bedno, da sam vam ponudio smotuljak izmeta, onjušili biste ga sa uživanjem i možda požderali. Time i vi, nedostojni moj saputniče u tužnom živovanju, naličite svetini kojoj nikada ne treba nuditi nežne mirise što je razdražuju, već samo brižljivo odabranu pogan.”